

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 47 / 01 - 02.08.2015

SELANİK

“İstanbul’un kızı, İzmir’in ikizi...”

Kavala - Thassos

İçindekiler

Via Egnatia	5
Yunanistan.....	6
Selanik	7
Aya Dimitrios Kilisesi	9
Atatürk Evi.....	11
Selanik Surları.....	11
Beyaz Kule	12
Rotunda.....	12
Galerius Zafer Takı	13
Galerius Sarayı Kalıntıları	14
Aya Sofya Kilisesi	14
Bey Hamamı	14
Aristoteles Meydanı	14
Yahudi Hamamı	15
Modiano ve Kapani Pazarları.....	15
Bedesteni	16
Hamza Bey Camii.....	16
Bit Pazarı	16
Ladadika	17
Rebetiko	17
Sultan II. Abdülhamit ve Selanik.....	18
Kavala	22
Aya Nikola Kilisesi.....	22
Su Kemerı	22

İmaret.....	22
Kavalalı Mehmet Ali Paşa ve Evi.....	23
Thassos.....	24
Yunan Alfabesi ve Rakamları	25
Pratik Yunanca	26

Via Egnatia

Romalı bir asker ve senatör olan Gnaeus Egnatius'un yeni kurulan bir bölge olan Makedonya'ya yönetici olarak atanmasından sonra yapımına başlattığı yol. Yapımına M.Ö. 146 yılında başlanır ve yine M. Ö. 120 yılında tamamlanır. Yolun yapım amacı imparatorluğun doğusu ile batısı arasındaki özellikle askeri ulaşımı kolaylaştırmaktır. Doğudaki başlangıç noktası İstanbul olan yolun batıdaki bitiş noktası bugün Arnavutluk sınırları içerisinde kalan Durres şehridir. Yolun genişliği o dönemdeki diğer önemli Roma yollarında olduğu gibi 6 metredir ve bir uçtan diğer uca toplam 1120 kilometredir. Yol günümüzde Türkiye, Yunanistan, Makedonya ve Arnavutluk sınırları içerisinde geçmektedir.

Via Egnatia'yı Adriyatik kıyısından sonra Roma'ya bağlayan yol İtalya yarımadasındaki Via Appia ise Brindisi'den başlayarak Roma'ya kadar uzanmaktadır.

Günümüzde Yunanistan'ın tek otoyolu olan Egnatia Odos da ismini Via Egnatia'dan almaktadır.

Yunanistan

Resmi adı Helen Demokrasisi olan Yunanistan, Yunanistan ismi ataları olan İyonlar'dan ve yaşadıkları bölge olan İyonya'dan gelmektedir.

Antik Yunanistan dönemi M.Ö. 2. yüzyılda Roma hakimiyetine girmeleri ile bitmiştir. Bundan sonra yüzyıllar boyunca önce Roma, sonra Doğu Roma ve sonra da Osmanlı hakimiyetinde kalan Yunanistan Şubat 1821'de Osmanlı'ya karşı ayaklanmış ve bağımsızlık savaşı vermeye başlamıştır. 25 Mart 1821'de de bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Ancak 1829'a kadar geçen süre bir savaş hali olduğundan 1821-1829 yılları arası Yunanistan Bağımsızlık Savaşı olarak kabul edilir. 1829 yılında ilan edilen Cumhuriyet'in ömrü çok uzun olmamış ve 1832 senesinde İngiltere, Fransa ve Rusya'nın katılımıyla yapılan Londra Konferansı'ndan sonra Almanya'nın Bavyera bölgesinin kralının oğlu olan Otto Yunanistan Kralı olarak belirlenmiş ve Yunan Krallığı kurulmuştur.

Otto'nun tahtan ayrılmak zorunda kalmasının ardından Yunan Parlemantosunu bu sefer de Danimarka Prensi olan George'u kral olarak seçmiştir. Ancak Yunanistan Krallığı Yunanlılar'ın 'Küçük Asya Felaketi' biz Türklerin de 'Kurtuluş Savaşı' dediğimiz savaşın ardından 1924'de yıkılmış ve ikinci kez Helen Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu cumhuriyetin de ömrü uzun olmayacak ve 11 sene önce tahtından indirilen II. George 1935'te tekrar Yunanistan Krallığı'nı kuracaktır.

Takvimler 1967'yi gösterdiğinde, 20 Nisan'ı 21 Nisan'a bağlayan gece yapılan askeri darbe ile Yunan Krallığı ikinci ve son kez yıkılmıştır ama bu sefer krallığı cumhuriyet değil askeri diktatörlük dönemi izlemiştir. 1974'e kadar süren bu dönemi bitiren de Türkiye'nin Kıbrıs'a başlattığı barış hareketi olmuştur. 1974 senesinde de Helenik Cumhuriyet 3. ve son kez yeniden ilan edilmiştir.

Resmi dili Yunanca olan Yunanistan'da yöresel olarak Arnavutça, Türkçe ve Pomakça da konuşulmaktadır. 2011 nüfus sayımına göre

nüfusu yaklaşık 11 milyondur. En büyük şehri Atina, ikinci büyük şehri ise Selanik'tir.

Yunanistan'da 227 tanesi yerleşime açık toplam 1400 ada bulunmaktadır, toplam kıyı uzunluğu 14000 kilometredir.

Selanik

Selanik ya da Yunanca ismi ile Thessaloniki M.Ö. 315 yılında Makedonya Kralı Kassandros tarafından Thermi olarak bilinen bölgenin yakınında kurulmuştur. Kassandros kurduğu şehre eşi, II. Filip'in kızı ve aynı zamanda III. Aleksandros'un yani Büyük İskender'in kız kardeşi olan Thessaloniki'nin ismini vermiştir. Thessaloniki, kelime anlamı olarak Teselya Zaferi (Thessalian Nike) anlamına gelmektedir ve bu isim kızına babası II. Filip tarafından Teselya bölgesinde kazandığı bir savaşın zafer gününde doğduğu için verilmiştir.

Selanik, Makedonya Krallığı'nın M.Ö. 168 yılında yıkılarak Roma egemenliğine girmesi ile birlikte bir Roma şehri halini almıştır.

Roma İmparatorluğu'nun 395 senesinde Doğu ve Batı Roma olmak üzere ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma sınırları içerisinde kalan Selanik, Doğu Roma'nın ve sonrasında 29 Mart 1430 şehrin Osmanlılar tarafından fethinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'dan sonra en büyük şehri konumuna gelmiştir.

Şehir, İstanbul'da gerçekleşen 1204 Latin istilası sonrasında bir dönem Latin İmparatorluğu yönetimine girdiyse de 1246 yılında tekrar Bizans'a geçmiştir. II. Murat dönemindeki nihai fethinden önce de aslında 1387 senesinde Osmanlı himayesine girdiği ancak 1402 Ankara Savaşı ve sonrasında fetret dönemini fırsat bilen Bizans'ın şehri tekrar ele geçirdiği bilinmektedir. II. Murat 1430'da şehri almadan önce 1423'te şehri abluka altına almıştı ama bu dönemde Bizans Selanik'i Venedik'e sattı. Tüm tarihçiler Selanik'teki

Venedik hakimiyetinin şehrin en makus dönemi olduğu konusunda hem fikirdirler.

1492 senesinde İspanya'dan kovulan Yahudilere kapısını açan Osmanlı İmparatorluğu'nun, Yahudilere yerleşmeleri için gösterdiği şehirlerden birisi de Selanik'ti. Bu tarihten itibaren şehre yoğun bir şekilde Yahudi göçü gerçekleşti. Şehrin Osmanlılar tarafından fethini takiben yerleştirilen Türklerle birlikte şehrin çok kültürlü bir yer olmaya başlamıştı. Zaman içerisinde Yahudiler nüfus çoğunluğunu da ele geçirdiler. Kendilerini Türkler takip ederken, şehirdeki Yunanlılar şehir nüfusunda 3. etnik grup haline geldiler. Bu durum 1913 senesine kadar da bu şekilde devam etti.

Selanik, 9 Kasım 1912'de, Balkan Savaşları sonunda Yunanistan Krallığı'nın yönetimine geçmiştir. Bu tarihte şehirde bulunan 25 bin kişilik Osmanlı kuvvetlerinin başındaki Hasan Tahsin Paşa, şehri tek bir kurşun atmadan, en ufak bir direniş göstermeden, şehirdeki Türklerin ve Yahudiler can güvenliği ve tütün rejisi imtiyazlarının devam etmesi karşılığında teslim etmiştir. Ordunun silahlarını teslim etmesinin ve birliklerin dağıtılmasının hemen akabinde şehirde yaşayan Türk ve Yahudilere yönelik bir katliam başlamıştır. Hasan Tahsin Paşa, bu olayların akabinde vatan haini ilan edilmiş, gıyabında idama mahkum edilmiştir. Yunanistan tarafından serbest bırakılmıştır ve akabinde önce Fransa, sonra da İsviçre'ye gitti. Burada 1918 senesinde Lozan'da vefat etti ve oraya defnedildi. 1937 senesinde kemikleri Selanik'e getirilerek; bugün Balkan Savaşları Müzesi olarak kullanılan ve zamanında şehrin teslim görüşmelerinin yapıldığı Villa Topsin'e konulmuştur.

Günümüz Selanik'inin şehir merkezinin nüfusu yaklaşık 325 bindir. Bu rakam yakın çevresiyle birlikte 790 bin, geniş çevresiyle birlikte ise yaklaşık 1 milyon 100 bini bulmaktadır.

Selanik 1997 senesinde Avrupa Kültür Başkenti olmuştur.

Aya Dimitrios Kilisesi

Dimitrios 260 yılında Selanik'te doğar. Varlıklı bir ailenin çocuğudur. Büyüdükçe yaşadığı şehir için bir şeyler yapma fikri hasıl olur kendisinde ve asker olmaya karar verir. Başarılı, dürüst ve adil bir askerdir ve kısa zamanda komutanlığa kadar yükselir. Bu arada da Hristiyanlığı benimsemiştir. Dönem Roma İmparatorluğu'nun son dönemidir ve katı bir pagan olan İmparator Diocletianus imparatorluk tahtında oturmaktadır. Diocletianus bir süredir imparatorluğun çok büyüdüğünü ve tek başına bir imparatorun yönetmesinin imkansız hale düşünmektedir. Bu sorunu çözmek için de tetrarşi olarak bilinen yönetim şeklini tasarlamaktadır. Buna göre imparatorluk doğu ve batı olmak üzere ikiye bölünecek, her iki bölümün başında agustus olarak adlandırılacak asıl imparatorlar ve onların seçeceği birer sezar olacaktır. Diocletianus'un kendisi için seçeceği sezarı da Galerius Maksimianus olarak düşünmektedir.

Diocletianus'un sezarı olan Galerius, Selanik'i de içine alan bölgenin yönetiminden sorumludur ve başarılı komutan Dimitrios'u Hristiyan olduğunu bilmeden Selanik'e dük olarak atar. Dimitrios görevinin kendisine sağladığı kolaylıkları da kullanarak askerleri arasında Hristiyanlığı yaymaya başlar ancak bazı askerler kendisini Galerius'a şikayet eder. Galerius bir iki askerın şikayeti ile koskoca dükü azletmeyecektir elbette ama durumdan da emin olmak ister. Bunun için ileri gelen komutanların katılacağı bir pagan ayini düzenler ve Dimitrios'u da çağırır. Dimitrios'un bu ayine katılmamasına üzerine kendisini huzuruna emreder ve bizzat sorgular. Dimitrios kendisine ayine neden gelmediği sorulunca şöyle der: 'Sizin sadık bir komutanınızım ama Hz. İsa'ya olan sadakatim daha fazla.' Verdiği bu cevap kendisinin görevinden azledilmesine ve hapsedilmesine yeter. Bir hamamın altındaki, pis kokan ve böceklerle dolu bir hücreye kapatılır Dimitrios, sene 290'dır.

Bir sene kadar hapiste kalır, kendisine bağlı askerler ziyaretine gelir, giderler. O hala Hristiyanlığı yaymak için mücadele eder. Bu sırada hücrelerindeyken kendisine şeytanı yeneceği müjdelenir. Bir sene

kadar hücrede kalmıştır ki Selanik'te yapılacak olan gladyatör dövüşlerinin zamanı gelmiştir. Galerius'un onur konuğu kayın babası İmparator Diocletianus'tur. Her ikisi de Lieos adında, şimdiye kadar hiç yenilmemiş bir gladyatörü desteklemektedirler. Lieos'un karşısına özellikle Hristiyan gladyatörler çıkarılmaktadır ki Lieos kazandıkça paganizmin Hristiyanlık'tan üstün olduğunu propagandası da yapılabilir. Arenada bu durum yaşanırken Dimitrios'un henüz 20 yaşında olan müritlerinden birisi olan Nestoras'ın içi içini yemektedir. Dimitrios'un huzuruna çıkar ve Lieos ile dövüşmek için müsaade ister. Dimitrios kendisine zafer kazanacağını ama sonunda şehit olacağını söyleyince soluğu arenada alır.

Nestoras Lieos'a meydan okuduğunda herkes güler, henüz 20 yaşında ve daha önce hiç dövüşmemiş bir genç, namağlup Lieos'u yeneceğini düşünmektedir. Lieos önce Nestoras ile dövüşmek istemese de Nestoras'ın tacizkar ısrarları sonrasında dövüşmeyi kabul eder. Arenada her iki gladyatör karşı karşıya geldiklerinde Nestoras haç çıkarır ve 'Dimitrios'un tanrısı bana yardım et!' diye haykırır, tek kılıç darbesi ile de rakibini yere serer.

Az önce olanların tersine propaganda olacağını fark eden Diocletianus Nestoras'ın hemen orada, sonrasında da kendisi ile ilişkili olduğu anlaşılan Dimitrios'un öldürülmesini emreder.

Dimitrios Hristiyanlarca öldürüldüğü, hamamın altındaki hücrenin içine defnedilir. Bugün günümüzde Selanik'te aynı yerde Aya Dimitrios Kilisesi yükselmektedir. Burada ilk tapınak 4. yy'da yapılmış olsa da daha düzenli bir bazilika 413 yılında yapıldı. Bu bazilika çılan 7.yy'da çıkan bir yangın yerle bir oldu ama kısa süre sonra tekrar yapıldı. Zaman içerisinde harap olan bazilika, Osmanlı döneminde 1491 tarihinde Cezeri Kasım Paşa tarafından onartılarak camiye çevrildi ve Kasımiye Camii olarak kullanıldı. Selanik'in Osmanlılar'dan ayrılmasından sonra tekrar kiliseye çevrilen yapı, 1917 senesinde yandı ama kalıntıları onararak 1949 senesinde tekrar ibadete açıldı.

Atatürk Evi

1870 yılında Rodoslu müderris Hacı Mehmed Vakfı tarafından yaptırılan önce İbrahim Zühdü Efendi tarafından sonra da Abdullah Ağa tarafından satın alınmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi evi, Mustafa'nın doğumundan bir kaç yıl önce kiralamıştır. Mustafa, 1881 yılında evin 2. katında güney tarafındaki odada doğmuştur.

Aile evi ancak Ali Rıza Efendi'nin 1888 senesindeki vefatına kadar kullanabilmiş, sonrasında Zübeyde Hanım hemen bu evin bitişiğindeki daha küçük bir eve taşınmak zorunda kalmıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Selanik'te görevlendirilen Mustafa Kemal, bir süre daha burada annesi ve kız kardeşi ile birlikte kalır. 1912'de Selanik'in Yunanistan Krallığı'na devrinden sonra ise bir Yunan aile tarafından satın alınmıştır.

1933 senesinde, Cumhuriyet'in 10. yılı vesilesi ile Selanik Belediyesi evin dış tarafına, evin Mustafa Kemal Atatürk'ün doğduğu ev olduğuna dair mermer bir levha asmıştır. Daha sonra 1937 senesinde ev Selanik Belediyesi'nce satın alınarak 19 Şubat 1937 tarihinde Selanik Başkonsolosluğu'na hediye edilmiştir.

Evin yenilenmesine dair çalışmalar 10 Kasım 1953 senesinde tamamlanmış ve 'Atatürk Evi Müzesi' olarak ziyarete açılmıştır. 2012 senesinde tekrar bakıma alınan eve bir dönem evde kalan Yunan ailenin yaptığı eklemeler kaldırılmıştır.

Türkiye Başkonsolosluğu da evin hemen yanındadır.

Selanik Surları

Selanik kurulduğu M.Ö. 315 yılından itibaren her zaman bir surla çevriliydi ama günümüzde görülen surların büyük bir bölümü M. S. 4.yy'da İmparator Theodosios tarafından yaptırılmıştır. Toplamda yaklaşık 8000 metre olan surlardan günümüzde 4300 metrelik kısmı

ulaşmıştır. Surların kuzeyinde kalan bir bölümü aynen İstanbul'da olduğu gibi Yedikule (Eptapyrgio) olarak bilinmektedir.

Beyaz Kule

Daha önce aynı yerde bulunan bir Bizans kulesinin kalıntıları üzerine, Bizans'ın şehri Venedikliler'e sattığı dönemde Venedikliler tarafından yapıldığı söylenen kulenin günümüzde görünen halinin Osmanlılar tarafından 1430 senesinden sonra yapıldığı kanıtlanmıştır. 1912 senesine kadar yerinde duran Osmanlıca kitabesinde yapı 1535-36'ya tarihlenmekteydi. Tarihçi Babinger yapının mimarının Mimar Sinan olduğunu iddia etmiştir.

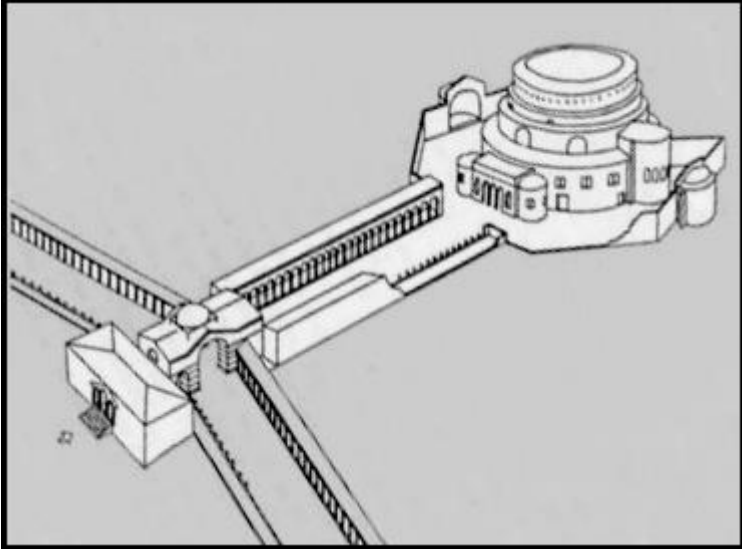
Esasen şehir surlarının burçlarından birisi olan kule 30 metre yüksekliğinde ve 70 metre çapındadır, altı katı bulunmaktadır. Dönem dönem ve üstlendiği işlevine göre (kimi zaman garnizon, kimi zaman kale, kimi zaman da hapisane olarak kullanılmıştır) farklı isimlerle anılan kule, zaman içerisinde Aslan Kulesi, Yeniçeri Kulesi gibi isimler almıştır. II. Mahmud zamanında kuledeki bütün esirlerin kılıçtan geçirilmesi emredilince kuleye 'Kanlı Kule' denilmeye başlanmıştır. Selanik'in Yunan Krallığı'na geçtiği tarih olan 1912'de kule sembolik olarak vaftiz edilmiş ve beyaza boyanmıştır. Bundan sonra da Beyaz Kule olarak anılmıştır. Günümüzde müze olarak kullanılan kulenin beyaz boyaları zaman içerisinde dökülmüş ve kule özgün rengine dönmüştür.

Rotunda

M.S. 4.yy'da Galerius Sarayı'nın bir parçası olarak yaptırılmıştır. Aya Dimitrios Kilisesi'ni anlatırken bahsettiğimiz Tetrarşi yönetiminde Sezar olan ve yerleşim yeri olarak da Selanik'i seçen Galerius tarafından yaptırılmıştır. Ne amaçla yaptırıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte iki farklı görüş vardır. İlk görüşe göre burası Galerius için tasarlanmış bir mezardır ama Galerius Selanik dışında öldüğü için buraya defnedilememiştir. İkinci görüş de bu yapının pagan tanrılara adanmış bir tapınak olduğu yönündedir ki bu daha

gerçekçi bir görüştür. Zira saray kompleksi ile Rotunda'yı birbirine bağlayan zafer takı daha çok bir imparatorun hayattayken kullanmak isteyeceği tarzda bir yapıdır.

Devletin Hristiyanlığı geçişi ile birlikte kilise olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aya Sofya Kilisesi'nin 1523 senesinde camiye çevrilmesinin ardından şehrin 'Büyük Kilisesi' halini almıştır. 1591 senesinde de yapıya bir minare eklenerek camiye çevrilmiştir. Hortacı Süleyman Efendi Camii adını almıştır. 1912 senesinde tekrar kiliseye çevrilmiştir. Günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.

Galerius Zafer Takı

Galerius tarafından 298-299 yılları arasında yaptırılmıştır ve Galerius'un Persler'e karşı kazandığı zafere adanarak duvarları bu zaferle ilgili kabartmalarla kaplanmıştır. Aslında üstü çatılı dörtgen bir yapıdır ve her kanadında birisi büyük ikisi küçük üçer geçiş olan iki kanattan oluşmaktadır. Bugün kanatlardan birisi tamamen yıkılmış durumdadır, geriye kalan kanadın da 3'te biri günümüze ulaşmamıştır.

Galerius Sarayı Kalıntıları

Galerius Pers zaferinden sonra Selanik'i merkez olarak kabul etmiş ve buraya 298 - 299 yılları arasında sarayını yaptırmıştır. Saray yaklaşık 150 bin metrekarelik bir alana yayılmıştı. Bu kompleks aynı zamanda tüm idari birimleri ve çoğu dini yapıları da kapsıyordu. Ana saray bugün Navarinou Meydanı civarında kalmaktadır.

Aya Sofya Kilisesi

Daha önce aynı yerde bulunan bir 5. yy bazilikasının yerine 7.yy sonu, 8.yy başlarında yaptırılmıştır. Latin istilası zamanında Katolik katedrali olarak kullanılan kilise 16.yy'ın başına kadar Selanik 'Büyük Kilise'siydi.

1523 senesinden 1912 senesine kadar Merkez Camii olarak kullanılan yapı, 1912 senesinde yeniden kiliseye çevrilmiştir. .

Bey Hamamı

1444 yılında II. Murat'ın Selanik'i fethinden 14 sene sonra yaptırılmıştır. Yunanistan'da ayakta kalabilmiş en büyük hamamdır. 1968 yılına kadar Cennet Hamamı adı ile kullanılmıştır. 80'li yıllarda restore edilerek günümüzde günümüzde kültürel etkinliklerin yapıldığı bir mekan olarak kullanılabilir hale getirilmiştir.

Aristoteles Meydanı

5 Ağustos 1917 tarihinde şehirde çıkan büyük yangın, 32 saat gibi bir sürede Selanik'in 3'te 2'sini yakmıştı. 9500 ev tahrip olmuş ve yaklaşık 70 bin insan evsiz kalmıştı. Yangından sonra, şehrin yeniden imarı söz konusu olunca; Fransız mimar Ernest Hebrard görevlendirildi. Hebrard'ın Selanik'te ilk fark ettiği şeylerden birisi şehrin meydanlarının yok denecek kadar az olmasıydı. O yüzden yaptığı planlarda meydanlara öncelik verdi. Aristoteles Meydanı da Hebrard'ın planını çizdiği bir meydan olmakla birlikte etrafındaki binaların tamamlanması 1960 senesini buldu.

Aristoteles ya da daha yaygın bilinen ismi ile Aristo M.Ö. 4.yy'da yaşamış Yunan filozofudur.

Yahudi Hamamı

XVI. yy'ın ilk çeyreğinde yapıldığı bilinen çifte hamam, zaman içerisinde 'Halil Ağa Hamamı', 'Pazar-ı Kebir Hamamı', 'Pazar Hamamı' ve 'Kadınlar Hamamı' gibi isimlerle anılan hamam Yahudilerin yoğunlukla yaşadığı bir alanda yapıldığı için genel olarak Yahudi Hamamı olarak bilinmektedir. Günümüzde çiçekçi esnafının faaliyet gösterdiği Çiçekçiler bölgesindedir.

Modiano ve Kapani Pazarları

Hemen hemen yan yana olan bu iki pazardan Modiano Pazarı'nın yapımına 1922 yılında başlanmış ve 1930 senesinde tamamlanarak hizmete açılmıştır. Eli Modiano isimli bir mimar tarafından yapıldığı için bu isimle anılmaktadır. Ağırlıklı olarak et, baharat, meze gibi gıda malzemeleri satılmaktadır.

Modiano Pazarı'nın hemen yanındaki Kapani ya da bilinen diğer ismi ile Vlali Pazarı'nın tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Yapılış amacı un ticaretinin yapılması olan hanın İstanbul'daki karşılığı Unkapani'dir. 1889 ve 1917 yıllarında iki kere yanan han her ikisinden sonra da restore edildi. En sonra 1978 depreminde hasar gördü ve yeniden restore edildi. Günümüzde her tür ürünün uygun fiyatlara satıldığı bir pazar halini aldı.

Bedesteni

Sultan II. Beyazid döneminde yaptırılmıştır. Balkanlardaki kapalıçarşıların dış mimari olarak en gösterişlisidir. 1917 yangınında hasar görmüştür, yangından önce içerisinde 113 dükkan varken sonrasında yapılan restorasyonda ilave dükkanlar eklenmiştir.

Hamza Bey Camii

Hamza Bey Camii 1468 senesinde yaptırılmıştır. Şehrin fethinde görev alan Evrenosoğlu İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun yaptırmıştır ve Selanik Fatih Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey'in ismini vermiştir. Daha sonradan 1917 yangınında hasar gören cami kısmen onarıldıysa da 1977'de mülkiyeti Yunan Kızılhaç'ına devredildikten bir sene sonra gerçekleşen depremde hasar görmüştür. 1988 depreminde de hasar gördükten sonra zar zor ayakta kalan camii, Selanik'in 1997 senesinde Avrupa Kültür Başkenti olduğu dönemde restorasyona alınmış, bir hayli kaynak aktarılmasına rağmen restorasyon adına bir şey yapılmamıştır.

Bit Pazarı

Mübadele sonrası Anadolu'dan giden Yunanların ev ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan apartmanların altındaki küçük dükkanlar zamanla antika dükkanları halini almıştır. Hamza Bey Camii ile Aya Dimitrios Kilisesi'nin arasında yer alır. Akşam vakitlerinde samimi bir ortamla birlikte içki içilip yemek yenilebilen bir yer halini alır. Düşük

fiyatları nedeni ile genellikle üniversite öğrencilerinin tercih ettiği bir yerdir.

Ladadika

Ladadika ya da Türkçe ismi ile Yağcılar. Erken Osmanlı döneminde hatta belki daha öncesinde her türlü ürünün satıldığı bir pazar yeri olan Ladadika 1917 yangınında harap olduktan sonra sadece yağ satılan bir kaç dükkan burada faaliyetlerine devam ettiği için bu isimle anılır olmuştur. Bu süreçte bir dönem limana da yakın olmasının etkisiyle genelevlerin de olduğu bir bölge olan Ladadika 1950'lerden sonra tamamen terk edilmiş halde iken 1985'de Yunanistan Kültür Bakanlığı'nca tarihi koruma bölgesi ilan edilince kaderi değişmiş ve bu tarihten itibaren yapılan restorasyonlarla altın çağını yaşamaya başlamıştır. Günümüzde eğlence kafe, bar ve tavernaların olduğu uğrak yer olmuştur.

Rebetiko

Rebetiko kelimesinin kökeni hakkında bir çok rivayet bulunmaktadır. Kimisi düşüncelere sevk eden anlamına gelen 'remvastikos' kelimesinden türediğini söyler, kimisi geziyorum anlamına gelen 'remvo' dan geldiğini, kimi Sırpça'da isyancı anlamına gelen 'rebenok' kelimesinden evrildiği ama kimisi de -ki bu akla en yakın olanı- Yunanistan'da otoriteye karşı gelen, tekkelerde esrar içip müzik yapan kişilere verilen isim olan 'rebet' kelimesinden türediği söyler.

Rebetiko müziğinin kökeni bugün gördüğümüz bildiğimiz modern Yunanistan'ın coğrafi bölgesidir ama bugün bilinen rebetiko İzmir olmasa asla bugün bilinen rebetiko olmazdı. Şöyle ki, rebetler halkın alt tabakasını oluşturan, hayat görüşleri çok geniş olmayan, kimi zaman kabadayı, bellerinde silah taşıyan, otoriteye karşı ama suç işlemekten kaçınan insanlardı ve yaptıkları müzik de karakterlerine paralel olarak müzikal anlamda zayıftı.

Buna eş zamanlı olarak İstanbul ve İzmir’de de Yunanların ağırlıklı olarak gittiği ve işlettiği ‘Cafe Aman’lar bulunmaktaydı. İçinde bol bol ‘aman’ çekilen şarkıların söylendiği bu kafelere rağbet gösteren kişiler ise toplumun daha üst tabakasıydı ve yapılan müzikler müzikal anlamda Yunan Yarımadası’ndakine göre daha kuvvetliydi.

1922 sonrasında yapılan mübadeleden sonra İzmir’den ve İstanbul’dan (İstanbul’da yaşayan Yunanlar mübadeleden muaf tutulmuşlardır ama kendi istekleri ile gidenler olmuştur) Yunanistan’a giden müzisyenler hem yurt değiştirmiş olmanın hem de işsiz ve parasız kalmış olmanın etkisiyle birlikte rebetistlerle aynı ortamlarda müzik yapar hale geldiler. Rebetiko yine yeraltındaydı, yine tekkelerde esrar eşliğinde yapılıyordu ama bir farkla; aslında aynı ama bir o kadar da farklı iki kültürün ve müzik türünün bir araya gelmesi ile yapılan müzik yani rebetiko hem müzikal hem de içerik olarak olumlu bir gelişim içerisine girmişti. Haliyle rebetikonun yer altında kalması fazla sürmedi.

Olgunlaşma sürecinin ardından 1950’lerle birlikte rebetikonun popülerleşme süreci başlar. Yer altı müziği olmaktan kurtulan rebetiko zamanla Yunan ulusal müziği halini alır.

Rebetikoda enstrüman olarak ağırlıklı olarak Buzuki kullanılıyor olsa da bağlama, gitar, keman, ud gibi enstrümanlar da kullanılır.

Rebetikonun dans formunun sirtaki olduğu esasen yanlıştır. Sirtaki rebetikonun popülerleşmeye başladığı dönemde Zorba filmi için düzenlenmiştir. Rebetikonun asıl dans formları hasapiko ve zeybekikodur.

Sultan II. Abdülhamit ve Selanik

(Yazı için Oğuzhan Yavuz’a teşekkür ederiz.)

"Ulu Hakan" mı, yoksa "Kızıl Sultan" mı olduğuna hâlâ karar verilemeyen Sultan II. Abdülhamid hakkındaki tartışmalar günümüze kadar sirayet etmiştir. Bunun en büyük sebebi Osmanlı Devleti'nin

en çalkantılı yıllarında tahta bulunması ve bugünkü Türkiye'nin kurulmasındaki rolünün analiz edilememesidir. Meşrutiyetler, Kanun-i Esasi, 93 Harbi ve Rus ordusunun Yeşilköy'e (Ayastefanos) kadar gelmesi, Rumeli'nin kaybedilmesi, Balkan devletlerinin bağımsızlıklarını kazanmaları, Mısır, Tunus, Girit ve Kıbrıs'ın elden çıkması, Bağdat ve Hicaz demiryolu, Ermeni isyanları, Düyun-u Umumiye, 31 Mart Vakası, İttihat ve Terakki, Hamidiye Alayları'nın kurulması, Sultan II. Abdülhamid döneminde gerçekleşen belli başlı olaylardır. Bu sıkıntılı dönemde 33 yıl hüküm süren Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti'ni güçlkle de olsa ayakta tutmayı başarmıştır. Burada bugüne kadar yazılan kitaplar genellikle olduğu gibi ideolojik tartışmalara girmeden Sultan II. Abdülhamid'i ve Selanik dönemini verebilmek amaçlanmıştır. Sürç-ü lisanımız olursa affola...

Son Yılları

Meşrutiyeti ve meclisin yeniden açılmasını isteyen İttihat ve Terakki'nin faaliyetleri 20 yy. başı ile iyice artmıştı. Jön Türkler Avrupa'da kongreler düzenlemiş, yabancı postaneler ile soktukları yayınlarla etkili olmaya çalışmışlardı. Bu propagandanın ötesinde Rumeli'de bir takım suikast hareketleri ile Sultan'ı sıkıştırmaya uğraşmışlardır. Burada son damla, isyanları bastırmak için görevlendirilen Şemsi Manastır (Bitola)'da, Teğmen Atıf'ın düzenlediği suikasta uğramasıdır. Yorgun düşen Sultan, "Suyun akışına gideceğim" diyerek 23 Temmuz 1908'de 2. Meşrutiyeti tekrar yürürlüğe koymuştur.

Sultan, meclisle yönetime ayak uydurmaya çalışırken 13 Nisan 1909 tarihinde 31 Mart Ayaklanması zuhur etmiştir. Bu isyan Rumeli'den gelen Hareket Orduları tarafından bastırılmıştır.

31 Mart Olayı ile birlikte Abdülhamid'in hal'i için çarklar hızla dönmeye başlamıştır. Sultan Abdülhamid hakkında karar vermek üzere 26 Nisan 1909 tarihinden itibaren Ayan ve Mebusan mebusları İstanbul'da toplanmaya başlamıştır. 27 Nisan tarihinde verilen

fetvaya uygun olarak Sultan Abdülhamid'in tahttan indirilmesine ve yerine veilaht Reşat Efendi'nin V. Mehmed ünvan ile Osmanlı tahtına çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece 32 yıl 7 ay 13 gün süren Sultan Abdülhamid'in saltanatı kendisine 7 kez sadrazamlık yapmış olan Said Paşa'nın başkanlığındaki meclis tarafından sona erdirilmiştir. Bu karar Ayan Meclisi üyesi Gürcü Arif Hikmet Paşa, Mebus Arnavut Esat Toptani Paşa, Selanik Mebusu Musevi Emanuel Karasu Efendi ve Ermeni Aram Efendi oluşan bir heyet tarafından II. Abdülhamit'e tebliğ edildi. Heyetin azınlıklardan kurulması tesadüf olamaz.

Selanik Günleri

Aynı gün Abdülhamid Selanik'e gönderilmek istenmiştir. Baş kâtip Ali Cevad Bey Selanik'te bir konağa yerleşeceğini ve buna göre hazırlıklar yapılması gerektiğini haber vermiştir. Ferik Hüsnü Paşa başkanlığında ve içinde Jandarma Miralay Galip Bey (Daha sonra Galip Paşa) ile ilerde ismi yakın tarihimizde sıkça geçecek olan Ali Fethi (Okyar)'nin de bulunduğu bir heyet Abdülhamid'i saraydan almak ve gara götürmek üzere gelmiştir. Aslında Çırağan Sarayı'nda hayatının geri kalanını geçirmek arzusu içinde olan Abdülhamid'in arzusu heyet başkanının tarafından reddedilmiştir.

27-28 Nisan 1909 tarihinde Salı'yı Çarşamba'ya bağlayan gece Abdülhamid gecenin ilerleyen bir saatinde Sirkeci'de hazırlanmış olan özel bir vagona yerleştirilerek Selanik'e gönderilmiştir. Abdülhamid yaklaşık üç buçuk yıl sürecek "Sürgün Hayatı"nı Selanik'teki "Alatini Köşkü'nde" geçirir.

Selânik Yalılar Mahallesi'nde, Mîmar Vitalino Poselli tarafından İtalyan uyruklu un tüccarı Yahudi Giorgio Alatini için yapılan binâdır. Bu köşk Abdülhamid'in ikameti maksadıyla satın alınarak adı "Ordu Köşkü" olarak değiştirilmiştir. Denize nazır güzelce bir yerde yapılan Alatini köşkündeki ilk gün, Abdülhamid'in anlatımıyla tam bir perişanlıkta. Alatini Köşkü'ndeki ikamet sırasında muhafız grubunun başında önceleri Binbaşı Ali Fethi (Okyar) Bey varken daha sonraları Yüzbaşı Vasıf Bey bu göreve getirilmiştir. Hatta

bu görevlendirme o zamanlar 38. Nizamiye Alayı'nda görevli olan Vasıf Bey'e kolordu kurmay başkanlığı heyetinde bulunan Kolağası Mustafa Kemal tarafından duyurulmuştur. Vasıf Bey'in anlattıklarına göre sabık Sultan'ın günleri genellikle roman okutturarak ve ağaç oymacılığı ile marangozluk yaparak geçmiştir. Abdülhamid ise hatıralarında kendilerine gazete verilmediğinden ve dünyadan habersiz yaşamış olduklarından şikâyetçi olduğunu ifade etmektedir.

Sultan Selânik'te 1912 yılında Balkan Savaşı'nın çıkmasına kadar 3.5 yıl tutulmuştur. Savaş sırasında Selânik'i işgal tehlikesine karşı önce Bursa'ya sonra İstanbul'a nakledilmesin karar verilmiştir. Selânik'ten ayrılmak istemeyen Abdülhamid'e tehlikeden bahsedilince, "Ben de bir silâh alırsam, askerle birlikte memleketimi müdafaa ederim, ölürsem şehit olurum" cevabını vermiştir. İstanbul'a gündüz çıkmak şartıyla Selânik'ten ayrılmayı kabul eden Abdülhamid, İstanbul'dan gönderilen Alman sefaretine ait Loreley savaş gemisiyle 1 Kasım 1912'de getirilerek Beylerbeyi Sarayı'na yerleştirildi.

Sultan vefatına kadar Beylerbeyi sarayında kalmış İstanbul'un işgalini görmeden 10 Şubat 1918'de vefat etmiştir. Padişahlara mahsus bir törenle cenazesi Divanyolu'ndaki Sultan Mahmud Türbesi'ne defnedilmiştir.

Kavala

M.Ö. 7.yy'da Thassos adasından gelen göçmenlerin Neapolis ismiyle kurduğu bir şehirdir. Via Egnatia yolu buradan da geçtiği için hem Roma hem de Doğu Roma dönemlerinde önemli bir şehir olmuştur. 1387 senesinde I. Murat döneminde fethedilmiş ve 1912 senesine kadar da Osmanlı topraklarının bir parçası olarak kalmıştır. Tütün yetiştiriciliği ile ün salmıştır ve kendisi de bir tütün tüccarı olan Mehmet Ali Paşa Kavala doğumludur.

Aya Nikola Kilisesi

Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Pargalı İbrahim tarafından muhtemelen su kemeri ile birlikte 16.yy'ın başlarında yaptırılmış bir cami iken, kentin Yunanlıların eline geçmesinden sonra minaresi kısaltılarak kiliseye çevrilmiş ve denizcilerin koruyucusu Aya Nikola'ya adanmıştır. Kilisenin hemen önünde Havari Paul'e ithaf edilen bir mozaik vardır. Bu mozağin burada olmasının sebebi Anadolu ve Avrupa'da bir çok kilise kuran Havari Paul'un Anadolu'dan Avrupa'ya geçtiğinde, Avrupa topraklarında ilk ayak bastığı yerin Kavala olduğuna inanılmasındandır.

Su Kemeri

Daha önce burada bulunan Bizans yapımı, aynı zamanda savunma amaçlı duvar olarak kullanılan su kemerin yerine kimi kaynaklara göre 1522 Rodos Kuşatması'ndan sonra kimi kaynaklara göre de 1530-1536 yılları arasında Kanuni Sultan Süleyman'ın emri, Pargalı İbrahim'in eliyle yaptırılmıştır. Bugün görünen 280 metrelik kemer tamamen Osmanlı yapısıdır. 1912 öncesine kadar aktif olarak kullanılmaktaydı.

İmaret

Günümüzde İmaret isimli bir otelin faaliyet gösterdiği bu yapılar topluluğu aslında sadece bir imareten ibaret değil. Kavalalı Mehmet

Ali Paşa'nın 1813 senesinde yaptırdığı bu külliyyede iki medrese (darül hadis ve darülkurra), bir kütüphane, bir mescit, bir köşek ve bir imarethane bulunmaktadır. Mülkiyeti Mısır devletindedir.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa ve Evi

Konya'dan Kavala'ya göçen bir ailenin çocuğu olan Mehmet Ali 1769 senesinde Kavala'da doğar. Genç yaşta öksüz yetim kalınca, geçimini baba mesleği olan tütün ticareti ile karşılamaya çalışır. Bu dönemde kendisine Kavala'da tanıştığı bir Fransız tüccar ile Kavala Çorbacısı (askeri bir terim olarak bölük komutanı) yardımcı olurlar.

Napoleon'un Mısır'ı işgali sonrasında bölgenin geri alınması için toplanan ordu ile birlikte ilk defa 1798 senesinde Mısır'a gider. Mısır geri alındıktan sonra da bir daha memleketine dönmez. Oradaki başı bozuk askerleri toplar ve sevilen bir komutan haline gelir. Zaman içerisinde gereğinden fazla sevilince Mısır valisinin de önerisiyle Mısır'dan uzaklaştırılmak için kendisine Cidde valiliği önerilir. Kabul etmez ve hatta kabul etmemekle de kalmaz ve küçük çaplı bir isyan çıkarak halk desteğiyle birlikte Mısır valiliğini kendisi alır.

Mehmet Ali Paşa Mısır valiliği döneminde ilk önce güçlü bir ordu kurar. Mısır'ın modernleşmesi için azami surette çalışır, yurt dışına öğrenciler gönderir, matbaayı Mısır'a getirir, fabrikalar kurar.

Düzenli ordusunun gücü ile birlikte Mısır'daki gayri resmi Memlûk hakimiyetini sonlandırır. Osmalı'ya isyanlarda yardımcı olur. Vahabi isyanını bastırdıktan sonra oğlu İbrahim Paşa için önerilen valiliği beğenmez ve oğlunun yönetimindeki ordusunu Osmanlı başkentine doğru yola çıkarır. Kütahya yakınlarına kadar geldiğinde Osmanlı önce Fransa ve İngiltere'den, bu iki devlet yardıma yanaşmayınca Rusya'dan yardım ister. Rus donanması İstanbul'a demirler. Bu sefer sefer Rusya ile Osmanlı'nın çok samimi olmasını istemeyen Fransa ve İngiltere'nin araya girmesi ile olaylar tatlıya bağlanır (1833). Barış ortamı fazla sürmez, 1839 senesinde Kavalalı Fransa'nın desteği ile yeniden ayaklanır, her ne kadar Osmanlı ordusunu yine yenilgiye

uğratmış olsa da İngiltere'nin araya girmesi ile birlikte 1840 senesinde yapılan Londra Konferansı ile birlikte Kavalalı defteri kapanır.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa 1845 senesinde İstanbul'a gelerek padişaha sadakatini bildirir, 1849 senesinde de Kahire'de vefat eder.

Paşa'nın Kavala'da doğduğu ev günümüzde müze olarak kullanılmaktadır ve ziyarete açıktır. Evinin önünde 20. yy'da Mısır tarafından yaptırılmış bir de heykeli bulunmaktadır.

Thassos

Toprağının üstü bağları, bahçeleri ve zeytinlikleri ile zaten çok zengin olan ada, toprağının altındaki altın ve gümüş madenleri ile de oldukça zengindi. M.Ö. 7.yy'da Paros'tan gelen Yunanlar burada ilk yerleşimi kurdular. Gerçi tarihçi Herodot adanın tarihinin çok daha eskilere uzandığını söylese de bu henüz ispatlanabilmiş değildir. M.Ö. 202 yılına kadar kimi zaman başına buyruk, kimi zaman da Atina Briliği'nin üyesi olan Thassos bu tarihte Makedon Krallığı'nın, ondan 6 sene sonra da Roma İmparatorluğu'nun yönetimi altına girmiştir. 395 senesinde Roma ikiye bölününce Thassos Doğu Roma'nın sınırları içerisinde kalır. 1204 Latin istilası sırasında bir dönem Venedikliler'in eline geçse de 1261 senesinde geri alınır.

Osmanlılar'ın adayı alması İstanbul'un fethinden sadece iki sene sonra olur. Bir dönem Venedik ve Osmanlı arasında sık sık el değiştiren ada genel olarak 1821 senesine kadar Osmanlı egemenliğinde kalır. Bu tarihte ise Yunan İsyanı'na Osmanlı adına müdahale eden Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya verilir. 1908 senesine kadar da Mısır hakimiyetinde kalır. 1912 senesinde ise Balkan Savaşları'nın ardından Yunanistan'ın olur.

Yunan Alfabeti ve Rakamları

YUNANCA HARFLER ve OKUNUŞLARI					
Yunanca	Okunuşu	Türkçe	Yunanca	Okunuşu	Türkçe
A	Alfa	A	Ν	Ni	N
B	Vita	V	Ξ	Kisi	Ks
Γ	Ghamma	G, Ğ, Gh	Ο	O mikron	O
Δ	Delta	De	Π	Pi	P
E	Epsilon	E	Ρ	Ro	R
Z	Zita	Z	Σ	Sigma	S
H	İta	İ	Τ	Taf	T
Θ	Thita	Th	Υ	İpsilon	İ
I	Yota	İ	Φ	Fi	F
K	Kapa	K	Χ	Hi	H
Λ	Lamda	L	Ψ	Psi	Ps
M	Mi	M	Ω	Omega	O

YUNANCA RAKAMLARIN OKUNUŞLARI			
0	Miden	5	Pende
1	Ena	6	Eksi
2	Dio	7	Efta
3	Tria	8	Ohto
4	Tessera	9	Ennea

Pratik Yunanca

YUNANCA KELİMELER	
Türkçe	Yunanca
Evet	Ne
Hayır	Ohi
Merhaba	Yaa Sas
Tamam	Endaksi
Güle güle	Adiyo
Teşekkür ederim	Efharistoo
Rica ederim / Lütfen	Parakaloo
İyi akşamlar	Kalispera
İyi geceler	Kalinihta
İyi günler	Kalisasmera
Pahalı	Akrivos
Nasılsınız?	Ti kanate?
Su	Nero

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist